

GRAMATIČKA I STILISTIČKA ANALIZA REČENICE U KUR'ANU

Dr. Jusuf RAMIĆ

Arapski jezik poznaje dvije osnovne vrste rečenica: imensku i glagolsku rečenicu. Imenska rečenica počinje imenicom, a glagolska glagolom. Svaka od ovih rečenica sastoji se iz dva osnovna dijela: subjekta i predikata uz koje idu i njihovi dodaci.

Subjekt imenske rečenice u arapskom jeziku zove se *el-mubtedeu*, a predikat *el-haberu*, dok je subjekat glagolske rečenice *el-fa'ilu*, a predikat sami glagol *el-fi'lu*. Rečenica ima puno značenje samo ako su navedeni njeni osnovni dijelovi. Ponekad se jedan od tih dijelova može ispustiti ako se iz konteksta razumije. Međutim njegovo navođenje tamo gdje se može ispustiti smatra se stilističkom nužnošću (*daruretun belagije*) koju nameće sama situacija.

NAVOĐENJE SUBJEKTA I PREDIKATA

1. Ve inne minhum le ferikan jelvune elsinetehum bi'l-Kitabi li tahsebuhi mine'l-Kitabi vema huve mine'l-Kitabi ve jekulune huve min 'indi'l-lahi vema huve min 'indi'l-lahi ve jekulune 'ale'l-lahi'l-kizbe vehum ja'lemun.

(Alu Imran, 78)

Neki od njih, uistinu, čitajući Knjigu, krivotvore njen sadržaj, ne biste li vi pomislili da je to iz Knjige, a to nije iz Knjige, i govore: "To je od Allaha!" - a to nije od Allaha, i o Allahu svjesno laži iznose.

2. Ve darebe lena meselen ve nesije halkahu kale men juhhi'l-'izame ve hije remimun kul juhjihe'l-lezi enše'eha evvele merretin ve huve bi kulli halkin 'alimun.

(Ja-sin, 78-79)

I Nama navodi primjer, a zaboravlja kako je stvoren, i govori: "Ko će oživiti kosti, kad budu truhle?" Reci: "Oživio ih Onaj Koji ih je prvi put stvorio. On dobro zna sve što je stvorio.

3. Ve kad 'alime'l-kabailu min Me'addin Iza Kubebun bi ebtahiha bunina Bi enna'l-mut'imune iza kaderna ve enna'l-muhlikune izabtulina Ve enna'l-mani'une lima eredna ve enna'n-nazilune bi hajsu šina

Amr ibn Qulsum, *Mu'allaka*

Plemenu Ma'ad dobro je znano, kad svoja kubeta kraj njih podignemo, ako izaberu mir, mi ih hranimo, ako izaberu rat, mi ih ništimo. Ono što hoćemo, mi zabranjujemo, tamo gdje želimo, mi odsjedamo.¹

U prvom primjeru subjekat je naveden više puta, a mogao je biti ispušten. Lična zamjenica *huve* kao subjekat u riječima Uzvišenog Allaha: *Vema huve mine'l-Kitabi ve jekulune huve min 'indi 'l-lahi vema huve min 'indi'l-lahi* navedena je tri puta a mogla je biti ispuštena. Značenje ajeta je jasno čak

i kad bi je ispustili. Međutim njeno navođenje je u službi pojačanog uvjeravanja da se ovdje radi o krivotvorenju Knjige od strane Jevreja koji su obitali u Medini i njenoj bližjoj okolici.

U drugom primjeru kao odgovor na pitanje: *Ko će oživiti kosti, kad budu truhle?*, naveden je glagolski predikat (juhjiha), a mogao je biti, bez povrede značenja, ispušten. Tada bi odgovor na pitanje glasilo: Allah ili Onaj Koji ih je prvi put stvorio.

U Kur'anu ima dosta ajeta u kojima je ispušten predikat (glagol) u odgovoru na postavljeno pitanje. Zašto je onda u ovome ajetu predikat naveden, a nije ispušten kao u drugim ajetima?

Pitanje je ovdje postavljeno od strane onoga koji sumnja u oba osnovna dijela rečenice i koji traži pojašnjenje. Navođenjem predikata, a ne njegovim ispuštanjem, potvrđena je moć Allaha da oživi one koje je prvi put stvorio.

U trećem primjeru, u stihovima Amra ibn Qulsuma, subjekat *enna* naveden je četiri puta, a mogao je biti naveden samo jedanput: *Bi enna'l-mut'imune ve'l-muhlikune ve'l-mani'une ve'n-nazilune* (Mi ih hranimo, ništimo itd.). Međutim njegovo navođenje ovdje je neizbježno jer se radi o pohvali plemena kojemu pjesnik pripada.

Amr ibn Qulsum je pjesnik iz predislamskog doba. Umro je negdje krajem šestog stoljeća. Stihovi koje smo ovdje naveli su stihovi iz njegove mu'alake, u kojoj je naveo više subjekata a mogao ih je poslije prvog navođenja ispustiti. Međutim, pošto se radi o glorifikovanju plemena kojemu pripada, on to nije učinio, kao uostalom i u sljedećim stihovima:

*Što nam nije drago, mi ostavljamo,
što nam se dopada, mi uzimamo.*

*Ko nam se pokori, mi ga hrabro branimo,
ko nam se protivi, mi ga silovito zdrobimo.²*

ISPUŠTANJE SUBJEKTA I PREDIKATA

1. *Summun bukmun 'umjun fe hum la jerdži'un.*
(El-Bekare, 18)

Gluhi, nijemi i slijepi su, nikako da se osvijeste.

2. *Enne'l-lahe beriun minel-mušrikine ve resuluhu.*
(Et-Tevbe, 3)

Allah se odriče idolopoklonika i Njegov Poslanik.

3. *Ve le in seeltehum men haleka's-semavati ve'l-erda le jekulunne'l-lahu.*

(Lukman, 25)

A da ih upitaš: "Ko je stvorio nebesa i Zemlju?" - sigurno bi rekli: "Allah!"

U prvom primjeru se govori o munaficima (licemjerima) jasno i nedvosmisleno. Na to ukazuju i ajeti koji se prije ovoga nalaze, a u kojima se kaže:

Oni su umjesto pravim krenuli krivim putem. Njihova trgovina im nije donijela nikakvu dobit, i oni ne znaju šta rade. Slični su onima koji potpale vatru, i kad ona osvijetli njihovu okolicu, Allah im oduzme svjetlo i ostavi ih u mraku, i oni ništa ne vide! Gluhi, nijemi i slijepi su, nikako da se osvijeste.

(El-Bekare, 16-18)

Ponavljanje subjekta, svejedno bio on vidljiva imenica (munafikun) ili zamjenica (ulaike), nije neophodno u riječima (*Summun, bukmun 'umjun*). On je vidljiv i shvatljiv, čak se u njegovom ispuštanju vidi jedna vrsta estetske vrijednosti kojom je obogaćeno značenje ajeta - kuđenje i ponižavanje licemjera. Predikat se u ovoj formi slaže sa subjektom, on ga oslobađa navođenja.

U drugom primjeru ajet nam ukazuje da se Allah i Njegov Poslanik odriču idolopoklonika koji su ustrajni u kufri i zabludi i koji ne prihvataju islam i njegovo monoteističko učenje. Ajet se sastoji iz dvije imenske rečenice. U prvoj (*Allah se odriče idolopoklonika*) naveden je subjekat i predikat, a u drugoj (*i Njegov Poslanik*) samo subjekat. Međutim predikat iz prve rečenice ukazuje na ovaj koji je ispušten u drugoj rečenici kao da je kazano: "I Njegov Poslanik se odriče idolopoklonika." Njegovo navođenje u drugom dijelu ajeta nema nikakvog značenja. Ispuštanje je ovdje zacrtano kao cilj jer svako ko iole razumije ajet neće vezati Allahova Poslanika za idolopoklonike (Allah se zaista odriče idolopoklonika i Svoga Poslanika) jer se u tom vezivanju gubi pravi smisao ajeta.

U trećem primjeru susrećemo se sa pitanjem (Ko je stvorio nebesa i Zemlju?) koje je slično pitanju (Ko će oživiti kosti kad budu truhle?). Odgovor na ovako formulirano pitanje obično ne sadrži u sebi glagolski predikat jer se on podrazumijeva u samom pitanju. Ako je pak naveden glagolski predikat kao u prošlom pitanju onda je njegovo navođenje u službi pojačanja

samog značenja. A ako je ispušten, onda je to ekspresivnije jer se time izbjegava ponavljanje glagolskog predikata, skraćivanjem. Ako bi ga naveli, onda bi rečenica glasila: *Le jekulunne halekaha'l-lah*. Međutim glagolski predikat je ispušten i ajet glasi: *Le jekulunne'l-lahu*.

Razloga za ispuštanje subjekta ima više. Kada je subjekat nepoznat on se ispušta, kada je općepoznat iz ovih ili onih razloga se opet ispušta. Ispuštanje subjekta je prisutno i zbog nedostatka prostora u pismu, zbog bolesti, neraspoloženja itd.

Predikat se ispušta da bi se izbjeglo ponavljanje. On će biti ispušten zbog nedostatka prostora, vremena itd.

ISPUŠTANJE OBJEKTA

1. Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati, pa da mu ga On mnogostruko vrati? A Allah uskraćuje i obilno daje, i Njemu ćete se povratiti.
(El-Bekare, 245)

2. I ako hoćemo, Mi ih potopimo, i neće im spasa biti, neće se izbaviti.
(Ja-sin, 43)

3. Kullu ummeti jedhulune'l-džennete illa men eba.
(Hadis)

“Svi članovi moga ummeta ući će u Džennet osim onih koji neće.”

4. Inni terektu 'avakibe'd-dunja fe terektu ma ehva lima ahša.
(Ebul-Atahije)

5. Ve'd-duha ve'lejlj iza sedža ma vedde'ake rabbuke vema kala.
(Ed-Duha, 1-3)

Tako mi jutro i noći kada se utiša - Gospodar tvoj nije te ni napustio ni omrznuo.

U prvom primjeru u riječima Uzvišenog Allaha: “*Va'l-lahu jakbidu ve jebсутu*” (A Allah uskraćuje i obilno daje) objekti glagola *jakbidu* (uskraćuje) i *jebсутu* (obilno daje) su ispušteni. *Va'l-lahu jakbidu 'r-rizka ve jebсутu 'r-rizka*. (Allah uskraćuje opskrbu i On daje opskrbu). Objekti su u ovom ajetu ispušteni jer se iz smisla razumiju, a prelazni glagoli kao da su ovdje zauzeli mjesto neprelaznih glagola.

I u drugom primjeru je objekat ispušten jer se iz konteksta razumije. Značenje ajeta ako mu vratimo ispušteni objekat glasi: *In neše' igrakahum nugrikkhum* (I ako hoćemo njihovo potapanje, Mi ih potopimo).

U hadisu Allahova Poslanika upotrijebljen je glagol *eba* čiji je objekat ispušten. U hadisu je jasno kazano da će svi vjernici ući u Džennet, osim onoga koji odbije da uđe. Objekat je znan, ali je ispušten kako bi potaknuo slušaoca da upita: “A ko od muslimana odbija da uđe u džennet?” Poslanik je onome ko je takvo pitanje postavio, odgovorio: “Ko mi bude pokoran ući će u Džennet, a ko ne bude neće ući.” Glagol *eba* je povezan sa neposluhom i zbog toga je njegov objekat ispušten, što nije slučaj sa riječima Uzvišenog Allaha: “*Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se sustegli i pobojali da ga ponesu*.” (El-Ahzab, 72), jer bi se ispuštanjem objekta njihovo sustezanje uzelo kao neposluh. Otuda je njegovo navođenje bilo neophodno kako bi se objasnilo da je njihovo sustezanje rezultat njihove bojazni, a nikako njihovog neposluha.

U četvrtom primjeru Ebul Atahije kaže da je napustio slasti ovoga svijeta, ne zbog toga što ih prezire, nego zbog toga što se boji Allahove kazne na drugom svijetu, ahiretu. U stihu su upotrijebljena dva glagola (ehva i ehša) bez navođenja njihovih objekata. Jasno je da Ebul Atahije želi da kaže: *Terektu ma ehvahu lima ahšahu* (Ostavio sam ono što volim zbog onoga čega se bojim). Ispuštanje objekta je ovdje uslijedilo radi skraćivanja izjave.

Ebul Atahije je arapski pjesnik abasidskog perioda. Rođen je u Kufi u Iraku 748/1347. a umro 825/1421. Njegova poezija je ustvari poezija zuhda. U tome ga niko nije nadmašio. U toj poeziji u koju spada i ovaj stih, on “predočava sve strahote i svu pravednost smrti i nemilosrdno se obrušava na klasu bogatih koje jedino smrt može razvlastiti. U isto vrijeme Ebul-Atahije pokazuje svu iluzornost trke za bogaćenjem. Njegov stil je jednostavan i lahak i to je bio jedan od uzroka njegove popularnosti.”³

I na kraju u petom primjeru objekat je ispušten zbog formalnih ukrasa, odnosno zbog muzičkog sklada, harmonije. On je u ajetu ispušten iz dva razloga: zbog fasile (ve kalake) i zbog počasti koju Allah ukazuje Svome Poslaniku. Prvo ispuštanje je formalne, a drugo sadržajne prirode.

EL-KASRU OGRANIČAVANJE

Jezički *kasrun* znači ograničavanje i specificiranje (*habsun i ihtisasun*). U tom smislu je ova riječ upotrijebljena i u Kur'anu:

Hurun maksuratun fi'l-hijami.

(Er-Rahman, 72)

Terminološki to je ograničavanje jedne stvari drugom, specificiranje nečega nečim. Svako ograničavanje ima svoje dvije strane: *el-maksuru*, ono što se ograničava i *el-maksuru alejhi*, ono na šta se ograničava te *edevatu'l-kasri*, čestice za ograničavanje.

Me'l-mesihubnu Merjeme illa resulun kad halet min kablihi'r-rusul.

(El-Maide, 75)

Mesih, sin Merjemin, samo je poslanik - i prije njega su dolazili i odlazili poslanici.

Strana koja se ograničava u ovome ajetu je Mesih, sin Merjemin, a ono na šta se ograničava su Allahovi poslanici. Čestice za ograničavanje su *ma* (za negaciju) i *illa* (za izuzimanje).

NAČINI OGRANIČAVANJA

Postoji više načina ograničavanja, a najpoznatija su četiri:

1. Nijekanje sa izuzimanjem

Vema emru's-sa'ati illa kelemhi'l-besari ev huve akrebu.

(En-Nahl, 77)

A Smak svijeta će u tren oka doći ili još brže.

Čestica za negaciju *ma* i čestica za izuzimanje *illa* su ovdje čestice za ograničavanje. Ono što se ograničava u ajetu je Smak svijeta (*el-maksuru*), dok je tren oka ono na šta se ograničava (*el-maksuru alejhi*).

2. Ograničavanje inverzijom

Ijjake na'budu ve ijjake neste'in.

(El-Fatiha, 4-5)

Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo.

U ovim ajetima došlo je do premetanja objekta (*ijjake*) i glagola i njegovog subjekta (*na'bubu i neste'inu*). To se u stilistici zove *takdim ma hakkuhu*

te'hir (stavljanje naprijed onoga što bi trebalo da dođe pozadi). Cilj ovoga premetanja jeste pojačanje, *te'kid*.

3. Ograničavanje pomoću innema

Innema jahša'l-lahe min 'ibadihi'l-ulemau.

(Fatir, 28)

A Allaha se boje od robova Njegovih - učeni.

Kod ograničavanja sa *innema el-maksuru* alejhi obavezno stoji iza ove čestice. Međutim u ovome primjeru je došlo do inverzije. Tako je *el-maksuru* došao odmah poslije čestice, a *el-maksuru alejhi* se našao na kraju ajeta.

4. Ograničavanje pomoću drugih čestica

Druge čestice koje su najviše u upotrebi su *la*, *bel* i *lakin*. Kod vezivanja sa *la*, *el-maksuru alejhi* dolazi prije ove čestice, dok se *el-maksuru* nalazi poslije nje. Kod vezivanja sa *bel* i *lakin* *el-maksuru alejhi* se uvijek nalazi poslije ovih čestica, npr. *Ma-vesale'l-kaidu bel naibuhu* (Nije stigao vojskovođa, nego njegov zamjenik). Njegov zamjenik (*naibuhu*) je *el-maksuru alejhi* i on se nalazi poslije ove čestice.

VRSTE OGRANIČAVANJA

Postoje dvije osnovne vrste ograničavanja: ograničavanje po svojstvu i ograničavanje po obimu. Obje ove vrste slijede dalju podjelu o kojima će biti riječi u ovom odjeljku.

1. Ograničavanje po svojstvu

La judžahidu fi sebili'l-lahi illa mu'minun

Na Božijem putu bore se samo vjernici.

Innema bu'istu li utemmime mekarime'l-ahlaki.

(Hadis)

Poslat sam da usavršim plemenite naravi.

U prvom primjeru svojstvo borbe na Božijem putu ograničeno je samo na vjernike. U drugom primjeru, u hadisu Allahova Poslanika, pojam Poslanik ograničen je na svojstvo usavršavanja plemenite naravi.

2. Ograničavanje po obimu

Ve 'indehu mefatihu'l-gajbi la ja'lemuha illa huve.

(El-An'am, 59)

U Allaha su ključevi tajni svih, niko osim Njega ne zna ih!

Tajna je ograničena samo na Allaha. Zbog toga se ovo ograničavanje naziva stvarnim "hakiki" ograničavanjem.

La jagfiru'z-zunube ille'l-lah.

Niko osim Allaha ne može grijeha oprostiti.

Opraštanje grijeha je svojstvo koje pripada samo Allahu. Ono je neprelazno pa se otuda ovo ograničavanje naziva stvarnim "hakiki" ograničavanjem.

Vema Muhammedun illa resulun kad halet min kablihi'r-rusulu efe in mate ev kutilenkalebtum ala e'akabikum.

(Alu Imran, 144)

Muhammed je samo poslanik, a i prije njega je bilo poslanika. Ako bi on umro ili bio ubijen, zar biste se stopama svojim vratili?

Summary

GRAMMATICAL AND STYLISTIC ANALYSIS OF THE SENTENCE OF THE QUR'AN

Dr. Jusuf Ramić

Arabic language distinguishes two basic types of sentences: verb and noun sentence. The noun sentence begins with the noun while the verb sentence begins with the verb. Both types of sentences consist of two main parts: subject and predicate, which are followed by their component parts.

The subject of the noun sentence in Arabic language is called *al-mubtadau* while the predicate is called *al-habaru*. The subject of the verb sentence is called *al-fai'lu* and the predicate - the verb itself - is called *al-fi'lu*.

The sentence in Arabic language has the full meaning only if the main components of the sentence are included. It is, however, possible to omit one of those parts if the meaning is understood out of the context of the complete sentence. However, certain situations impose the need to include certain parts even when they can be omitted. This is known as the stylistic necessity (*daruratun balagiyya*).

Certain languages have the fixed word order which serves for expressing the grammatical meanings. Other languages have free word order, which serves for expressing the stylistic values.

The regular narration has a fixed word-order. This kind of narration starts with what is known, from the subject, towards expressing the unknown, the new. Therefore, the subject (along with the words

Ovo je druga vrsta ograničavanja po obimu tzv. *kasr idafi*, u kome ograničenje nije stvarno *hakiki*, nego dodatno *idafi*, kao što se vidi iz gore navedenog primjera. Muhammed je poslanik, ali on je i čovjek, nepismen, iz plemena Kurejš itd.

(Nastavit će se)

BILJEŠKE

- 1 Sulejman Grozdanić, *Stara arapska poezija*, Amr Ibn Qulsum.
- 2 Ibid.
- 3 V. Simić, *Klasična arapska poezija*, 74.

موجز

التحليل النحوي والبلاغي للجملة في القرآن الكريم

د. يوسف راميتش

الجملة في اللغة العربية تعرف نوعين أساسيين هما: الجملة الاسمية والجملة الفعلية، فالأولى تبدأ بالاسم والثانية تبدأ بالفعل. وكل جملة من هاتين الجملتين تتألف من جزأين أساسيين هما المُسندُ إليه والمُسندُ، وهما في الجملة الاسمية المبتدأ والخبر، وفي الجملة الفعلية هما الفعل والفاعل، وأما الملحقات بها فتسمى بالفضلة.

وفي اللغة العربية لا تؤدي الجملة معناها الكامل إلا إذا اشتملت على هذين الجزأين الأساسيين، ويمكن أحيانا غياب أحدهما إذا كان يُفهم من سياق الكلام، ولكن التصريح به في الأماكن التي تسمح بعدم ذلك يعتبر ضرورة بلاغية تقتضيها الحالة ذاتها.

في التعبير الهادئ، يكون ترتيب الكلمات في الجملة ثابتا، بحيث يبدأ بالمعروف أي المبتدأ أو الفاعل، ويتوجه للتعبير عن غير المعروف أي الجديد، فالمبتدأ (ومجموعة الكلمات التي تشكل معه كيانا نحويا متكاملا) في التعبير الهادئ يأتي عادة في المكان الأول، ويرتبط به الخبر (والكلمات التي تشكل معه كيانا نحويا متكاملا). أما في التعبير العاطفي الملون يبرز الاضطراب في ترتيب الكلمات، بحيث تأتي في بداية الجملة الكلمة التي يراد لمعناها أن يكون بارزا بشكل خاص.

which together form the syntagma) is generally found at the first place. The predicate is connected to it (along with the words which together form the syntagma). The emotional narration has the distorted word order, in other words the first place in the sentence is usually taken by the word whose meaning is meant to be particularly stressed.

Arabic language recognizes both structures/organizations of the sentence: a grammatical organization where the first place is taken by the subject followed by the predicate and its component parts and a stylistic organization with the distorted word order where the places of the basic parts, the subject and the predicate as well as their component parts, are turned around.

Additionally, Arabic language also identifies polysyndeton and asyndeton sentence. Polysyndeton is the stylistic figure of the poetic expression which consists of intentional multiplication of number of conjunctions. This allows for an emphasis of the certain word or expression. This also slows down the conjunctions thus lowering the intonation and rhythm of the sentence which gives a greater balance to the speech and increases its expressiveness.

On the other hand, asyndeton occurs in the syntax, stylistics and poetics when the words, groups of words or the complete sentence, which are coordinated or enumerated, are placed one after the other without conjunctions. When the conjunctions are left out, the speech is livelier, the intonation and the rhythm of the sentence are accelerated.

The Arabic classical stylistics recognizes three types of expression: concise, detailed (extensive) and regular type.

The first type is the type in which the number of words is no more no less but what is necessary for the meaning to be understood. This represents the briefness in expression of the thought, a concise mode of speech (day and piece i.e. what I earn - I eat).

A detailed speech is quite the opposite. This mode consists of the expression of the thought with more words than necessary at the first glance.

The third type is somewhere in between those two. It consists of the expression of the contents by using appropriate number of words or sentences without adding or omitting. This represents the basic type of expression of our thoughts. This mode serves as a measure to establish whether certain expression is detailed or concise. All of these types are present in the Qur'an, Arabic poetry as well as prose. This work examines each of these three types separately.

واللغة العربية تعرف كلا هذين الشكلين في صياغة الجملة، الشكل النحوي حيث يأتي المبتدأ في أول الجملة ويليهِ الخبر فملحقاتهما، والشكل البلاغي الذي يهتم بالترتيب العكسي بحيث يحدث تغيير في الأجزاء الأساسية للجملة وهما المبتدأ والخبر بالإضافة إلى ملحقاتهما.

وبالإضافة إلى هذين النوعين من الجملة، فإن اللغة العربية تعرف الجمل المركبة ذات أدوات الربط المتعددة والجمل المركبة الخالية من أدوات الربط، فالأولى هي شكل بلاغي وزينة في الكلام الشعري، ويتمثل بتعمد الإكثار من أدوات الربط، وبذلك يتم إبراز بعض الكلمات أو التعابير بقوة أكبر، وإبطاء سردها مما يبطن أيضاً التنغيم وسرعة الكلام، وهذا كله يعطي الكلام اعتدالاً أكبر ويزيد من تأثيره وبلاغته، أما الثانية فهي شكل نحوي وبلاغي وشعري تتابع فيه الكلمات أو مجموعات من الكلمات أو الجمل بدون وجود لأدوات الربط بينها، والهدف منه أن تجعل الكلام أكثر حيوية، وأن تسرع التنغيم ودرجة سرعة الجملة.

وفي البلاغة العربية الكلاسيكية توجد أساليب ثلاثة للتعبير: المختصر والموسّع والعادي.

ففي الأسلوب المختصر يتم استخدام قدر من الكلمات لا يزيد ولا ينقص عن الحد الضروري الذي يؤدي إلى فهم جيد للفكرة، فهو أسلوب موجز في التعبير عنها (يومٌ وكِسْرَةٌ، أي: ما أكسبه في يومي أتغذى به).

وعلى العكس من ذلك، نجد الأسلوب الموسّع في التعبير باستخدام عدد من الكلمات يزيد عن الحد اللازم لفهم الفكرة.

ويأتي بين هذين الأسلوبين السابقين، الأسلوب الثالث الذي يتألف من التعبير عن المضمون المرغوب فيه باستخدام العدد المناسب من الكلمات أو الجمل دون زيادة أو نقصان. وهذا الأسلوب يمثل الوسيلة الأساسية في التعبير عن أفكارنا، وهو الميزان الذي يقاس إليه كون تعبير ما مختصراً أو موسعاً. وجميع هذه الأساليب في التعبير موجودة في القرآن الكريم وفي الشعر والنثر العربي. ويستعرض المقال هذه الأساليب الثلاثة حسب الترتيب الذي ذكرت به آنفاً.